

Dette er den grønlandske oversættelse af Helge Kleivans artikel 'Den fjerde verden. Baggrunden for en planlagt international konference af og for de indfødte folk', som blev bragt i tidskriftet nr. 5 1973.

silarssuit sisamagssât

*nunarssuarmit tamarmit pissut nunat inuvîsa táukulo pivdlugit
atautsimérssuarnigssap tunulekutâ*

agdlagtok : universitetime atuartitsissok Helge Kleivan

nugterissok : Carl Chr. Olsen

Canada-me indiânernut 250.000 sivner-
dlugit amerdlássusekartunut nálagauv-
fiup iluane sokutigissanut kátuvfiup, Na-
tional Indian Brotherhood-ip, augustime
1972-me ukiumôrtumik nuna tamáker-
dlugo atautsimítisinermine presidenter-
tik høvdinge George Manuel pisínautípâ
NIB-ip sujgdlerpámik nunarssuak tamá-
kerdlugo nunat inuvîsa katerssordlutik
atautsimérssuarnigssânik periarfígsanik
misigssuerkuvdlugo NIB-ip ingerdláni-
agagssânik. atautsimérssuarnigssak pí-
saok 1974-ip nálernerane.

agdlautigissame uvane isumaginekar-
pok Canada-me indiânerit autdlar-
nersainerata sujunertâ áma atautsimér-
ssuarnigssap tunulekutâ inigssak píssuti-
galugo nalingínaussorujugssuarmik nav-
suiardlugit. kísalo agdlautigissame
isumaginekarpok kalâtdlit atautsimérssu-
arnigssamut tássunga ilaujumasínaunerá-
nik sokutigingnilersiniarnek. kingorna-
tungâne erkartúsaváka ajornartorsiutit
kalâtdlit nunat avdlat inuvísutdle avdla-
tut uvdlumíkut ajornartorsiutigissait.

agdlautigissame taigûtigâra „nunat
inuvê“. isumakartípara „inuit nuname
tássanérkårtut“. taigût „nunat inuvê“

uvane isumakartínekarpok inuit avdlat
taigûtinik „urbefolkning“ (inugtalersu-
erkårtússut) imalünít „inuiagtut nuname
ikingnerussutut“ atortagâtut. inuiait ta-
mákua nangmingnek ingmíkôrutekarpus
atautsimut. erkåsiorniardlugo ekiterdlu-
go okautiginekarsínavok imatut: inuit
táuko kanga kivfáungíssusekarsimaga-
luartut politikíkut ingmíkôrtiterinerme
pisínaudluartutut issiginekángisáinarsi-
mangmata.¹ nunagissaisa pitsaunerssait
arsâringnissutiginekarsimáput, tamatigu-
ngajagdlo nangmingnek inûnigssaming-
nut aulajangísnautitaunerat áma arsâru-
tingnissutiginekartsimavdlune. tamati-
gut ajornerpânik periarfígsínekartar-
simáput. – tássalo táuna silarssuit sisam-
agssât.

atautsimérssuarnigssak pilerssârutigine-
kartok mardlungnik pingárnerutidlugit
anguniagakarpok :

1: pássutigssanik ássigíngitsunik
taortigékatigñgnigssak (okalugtuarissau-
nermut, árkigssüssiniarnermut, inatsisi-
liornermut, kulturinut, inôkatigñnermut
il. il.) túngassunik nunat inuvîsa piumá-

¹ tak.: M. Scammell: The outsiders. Observer, 21.
januar 1973.

ssusertik maligdlugo kátuvfekernerisa nakússagsarnekarnigssât nunane ássigíngitsune tapersorsorniardlugo, kátuvfít tamákua nakússagsarnekásáput, sujunertaralugit:

- a) kulturinik aserorterinek inuiang-nigdlo tokorainek migdlisarniardlugin
- b) ámit kalipautait túngavigalugit ássi-gíngisitsinek nungusarniardlugo
- c) politíkíkut, aningaussarsiorníkut inôkatigíngnermilo nâpertuivduarnekkularnaerkuerniardlugo, kísalo
- d) isúmat kulturíkut avlatigutdlo inuiait mingnerussut pisínautitauvfigissait aulajangersorniardlugin nakússagsarniardlugin dlo (inuiagtut ikingnerussut pisínautitauvfê).

2 : atautsimérssuarnigssamísaok erkar-sautiginekásaoak silarssuak tamákerdlugo atáinartugssamik nunat inuvísa kátuvfekalernigssât pilersínekarsínaunersok.

naitsúnguamik okautigalugo Canada-me indiánerit taimatut autdlartitsniarnerata tunulekutarâ pâsingningnek nangming-nek inuiagpagssuartutdlo avlatut nunasiakardlune ingerdlatsilíngínerme kivfáungíssusekarsimagaluartut nangmingnermingnut túngassunik aulajangísnaujung-naersitaunerat anigorniardlugo.

ilakutaríngnut túngassut ikigtúnguit erkaarsautigíngíkáine tamána kingunekarsimangmat nunat inuvísa kangale ilerkorisait aulajangíssugssautitaunermut túngassut pêrsínekardluínarsimangmata.

mâne atássutekartalernerit nunasiakalernermutdlo píssutaussartut inerartornere inernerilo erkartúsavdlugin inigssakángilak. nunat píssusé aulajangersimassut árkigssüssineritdlo aulajangersimassut maligdlugin nunasiakartut inôkat-

gíngnerme árkigssüssinerit aulajangersimassut atorsínaussarsimavait nunap inuvíve sulissugssatut nunavdlo pisüssutai atornerdlungniardlugin. taimatut aporáutarnerit ilâne kingunekartarpuit nunat inuvísa kulturiata atáinarsínauneránik angnikitsumiggle. nalingínaussumiggle okautigalugo silarssuarne kitdlermiut nunavdlo inuvísa aporáutarnerat ersserkigausisaguvttigo okartariakarpugut nunat inuvísa timíkut kulturíkutdlo ánaissarsimassait tatáináinarsimassut.

silarssuak tamákerdlugo nunat inuvísa ajornartorsiutáine sulekatigígtartut (IWGIA) Københavnime agdlagfekarfekartok NIB-ip presidentianit Georg Manuel-imit sâgfiginekardlutiik neriorssuisimáput Canadame indiánerit nunat inuvísa nunarssuak tamákerdlugo atautsimérssuartzinigssamik piarêrsaineránik tapersorsorniardlugin, agdlautigissardlo una neriorssútíp nâmagsiniarneranut ta-piuttit issiginekásaoak.

atautsimérssuarnigssap sujunertari-ssâta IWGIA-p augustime 1968-ime autdlartínekarame sujunertarissainut ássinguvdluínpok, sujunertaissatdlo táuko imarât inuiait nakisimanekartut kivfaujungaersíkiartuárnekarnigssât.

IWGIA politíkíkut ugperutsimutdlo aulajangersimassunut atángitsutut okautiginekarmat isumakarpok sulekatigígiup táusuma politíkime ugperutsimilünít ingerdlatsinek aulajangersimassok sarkúmersarniángíkâ. IWGIA-p pingárnerutitdlo anguniagá – nunat inuvísa nakisimanekartut kivfáungíssusekalernigssât – suliagssatut politíkimut atássutekángitsutut taisavdlugo sianítliorneruvdlunilo ingminut sagdlokítarneruvok. kivfáungíssusekalerniardlune ilungersornek suna-

lünít politíkíkut anguniagauvok, angunia-
garigamiuk píssaunekarníkut pisínauti-
tauvfigtigutdlo píssutsit avdlángortínig-
ssát imalüni – mingnerpámik piumassa-
karnerme – súnernígssát.

suliagssak angnerussoq sujugdleq
IWGIA-p suliariniagá tássa pásíssutig-
ssat tatiginartut nalunaiautidlo nunane
ássigíngitsune nunat inuvísa pinekarnerá-
nik erssersitsissut sarkúmiússornigssát.
tamáko pásíssutigssat nunarssuarnut ta-
marmut siaruartornekartarpot sarkúmer-
sítakatigut tainekartartutigut IWGIA
Documents.²

IWGIA Document-itigut pásíssutig-
ssat sarkúmiúnekartartut túngavigssanit
sujugdlersáuput pissariakardluínardlutig-
dlo nakisimangningnermik ássigíngitsu-
tigut erssertardlune nápitagssaussumik
nungutitsiniarnerme, nakisimangningnek
pásingningnermik atarkingningnermigdlo
amigautekássutsimít evrúpamiutdlo kul-
tureríngisánik inússauseríngisáinigdlo
pásisimassaitsunermit atarkingnissuseká-
ngínermitdlo nunat iláine ardlaligpag-
ssuarne kulturíkut ilánilo agdlát timíkut
süssusérutitsivdluínarnermik kingunekar-
tartok akiorniardlugo. uvane pinekartut –
tássa uvdlumíkut 1973-ime silarssuavtíne
pisimassuvít – „kangalile“ pisimassúsi-
mángitsut. pisimassut pisimassuviusut
tamanut ungtangíssumik silarssuarme
kitdlermiut kulturímik *kíkut tamarmik*
kulturiánik pissagáinít inuiangnik tokorainermut
okalugtuínarpalártutut tusá-
massáinarssútitut issiginekarsínaujung-
naertut.

² IWGIA-mut túngassunik pásíssutigssat, sarkú-
mersítakatigailo pivdlugit pinekarsínáuput ñunga
ságfiggingningníkut: IWGIA's sekretariat, Frede-
riksholms Kanal 4 A, 1220 København K.

taimatut nakisimangningnerit ássigí-
ngitsut imáinak navsuiarnekarsínáungit-
dlat ámit kalipautánik ássigíngisitsiner-
mut túngassúngortínardlugit inuiaitdlünít
kulturitdlo avdlat periausník ingalagsi-
mangningnermut túngassúngortínardlu-
git. ãma amigarpok ilumôrtok mána na-
lunaiautigisavdlugo nunane ardlaligssu-
arne nunat inuvé inugtut issiginekarnek
ajormata (nutárdluínarmik ássersútig-
ssakarpok, sôrdlo Colombiame erkartú-
ssíssut). navsuiainiaraluarnivut tássunga
unigtíkvtigik kingunerísavâ kagdlínait
píssutsitdlo pilersitsissússut issigissaria-
kalísagivut. píssutsit pilersitsissússut itisi-
lerneruvdlugit piguvtigik takúsavarpot
inôkatigíngnerme ingerdlautsit ajorner-
pauvfingmingne inuiangnik tokorainer-
mik naggatekartarnerat atássutekartoq
silarssuarme tamarme aningaussatigut
píssaunekássutsip tamanut agtúmássuse-
kássusianut siarueralugtuínarnerneranutdlo.

tekníkíkut sujuariartupilôrnerup peri-
arfígsarigsássusia nunarssuarmilo kit-
dlerme sulivfigssuakarnerme iluakutig-
ssat amigauteaunerat nekitaralugit ani-
ngaussatigut píssaunekartut iluakutigssan-
nut atorérnekarsimángitsunut kanordlünít
ungasigtigigaluartunut ornígútarput.
tamána kingunekarpok nunat inuvísa
uvdlumíkut nunanik nangmingnek pissug-
ssauvigissamingnik kulanaerkusísínáungí-
neránik nunavdlo píssusia maligdlugo na-
lerkútungorsarsimaneránik aseruiner-
mik.

inuiait tamáko tamarmik nangming-
nek piumássutsimíngnik kátuvfekaralu-
rángamigdlünít kátuvfekángíkângamig-
dlünít mauna pinekartumit nakisimang-
ningnerujugssuarmit sussagssaríngisatut
námángitsututdlünít sorssungnerssúp ki-
ngornatigut aningaussatigut píssaunerup

siaruariartornerane nunasiakarnerup uki-orpagssuarne ingerdlásimassánit malungnarnerussumik misigissariakarsimavât takornartat kanok nunanik atugarissaming-nik pisüssutimingnigdlo tiguainiarnerat. táuna siaruáukiartornek ássigíngiártorujugssuvok: nunautinik angnertunerujartuňartumik kimagtitsiniarnermit (periausek nunarssûp nunasiángordlugo avgugaułerneranit ilisimanekarérsov), augtagssarsiornermut, úliaisornermut, nunanik aserorterinerujugssuarnut, kúit sapuserdlugit ingnátdlagíssiorfingnut avkusi-nerssualiornermutdlo.

periarfíggssakínerit sôruname taimatut nakisimangningnermit erkornekarner-paußarput. tamanilo periarfíggssakíner-ssat tássa inuiagtut ikingnerussut, inuiait nunât takornartanit tiguarnekarsimassok imalûnít – sákukingnerussumik periause-karnerme – takornartanit politíkíkut aningaússarsiorníkutdlo akungnekalersima-ssut. mâne inigssak pivdlugo okalugtua-rinekarsínáungilak ássersûsiorfiginekar-sínáunaniłûnít aporáunerne tamákunane periarfíggssat sût atordlugit kulturíkut inôkatigíngnernilo „nâkinarsinerínar-mik“ kingunekartartok, periarfíggssanilo sune timíkut sekumitauvdluınarnermik kingunekartartok. ersserkigsarkigtaria-karpok pissartut tamáko alianartut pi-ssarmata aningaussatigut píssaunekartut silarssuarne tamarme siámariartuınarne-ratigut, aningaussatigut kârsitdlarsínáu-ningitsumik pekaleriartornek silarssuarne kitdlermiüssugut tamavta ilauvfigissar-pút pisissartutudlo píssusilersornivtane súkagtiķiartornerane pekatauvfigissar-pút.

nunat inuvîsa silarssuak tamákerdlugo

atautsimêrssiuarnerata nunat inuvîsa si-larssuak tamákerdlugo ârkigssüssamik politíkíkut sângínerussut amerdlaxissut sulekatigílersíniardlugit ilungersordlune anguniartariakarpâ mássákut ajornartorsiutiginekartut ássigíssutáinik pâsisitsiniarnigssak. ingmíkut pâsitíniardluartaria-karpok ajornartorsiutit ássigíngiárlua-kissut túngavê ássigíártarmata ássigígdlu-íntardlutigdlûnít.

inuit ajornartorsiutit tamáko nunat inuvîsa ajornartorsiutigissaisa silarssuak tamákerdlugo siaruarsimassut túngavigi-száinik pâsingnigsínaugaluartutdlnít ili-manarpot ilungersûtiginiagkat tainekar-tut pinekartitdlugit tunuarsimârniaru-mártut.

taimatut tunuarsimârniarnermut su-jugdlermik túngaviusínauvok aperisso-karsínaugame *piviussíngortínekar-sínau-nersov* inuit inôkatigíngníkut, okautsi-míkut, kulturíkut il. il. – áma nunarssu-arme siaruarsimássutsimíkut – ingming-nut taima ungasigtigissut ârkigssüssamik sulekatigílersíniardlugit. tamána ilâtigut ima akerusugpara: uvđlok táuna nunat inuvîsa sujulersortaisa pâsisínaulerpássuk ássigíngíssutitik silarssûp okalugtuari-ssauerane naláutarsimassamingnik tigu-aissartut tiguagaussartutdlo nalâne uv-dlumíkut píssusînüt nalerkiutdlugit ássi-gíssutait ingassagtajálârtumik písanganarsâgaulârtartut ássigíngíssutimngnit pingângínerussut, uvđlok táuna inuiat táuko politíkíkut pingárutekalerumârput.

tunuarsimârniarnerit túngaviata áipa-risínauvâ isumakartokarsínaungmat av-dlatut ajornartumik nálagauvfít pinekar-tut iluáne anguniagkat ingerdlánékása-ssut ajornartorsiutitdlo tássane kânger-niarnekardlutik. tamána akinekarsína-

vok sujugdlermik: taimatut silarssuak tamákerdlugo kátuvfiup isúmatigut sá-kortúmk piumassákardlune periarfigssanut ássigíngitsunut silarssuarne tamanítunut sujumut issigalugo ima angnertutigilersínauvok, agdlât inuiait atautsit ‘nangmingnek’ nálagauvfingmik iluane ilungersûtekartut súnersínáusavdlugit ná-kússagsarsínaulísavdlugitdlo. nálagkersuissut kanordlúnít nutauleritigigaluartut iláne silarssuak tamákerdlugo tusámanekarnigssartik pinekalerângat kunugdlersumik píssusekarsínaussarput. taimáitu-mik neriundlautigissariakarpok inuínait nálagkersuekatauneránik ilalersuissut angmanerúsassut pásingningneruvdlutig-dlo nunarssuak tamákerdlugo piumassa-rissanut.

sördliuna mássákorpiak nunat inuvísa nunarssuak tamákerdlugo atautsimérssuarnigssänik sujúnersûtekartokartok? akíssutit ingmingnut atakatigfártut ardla-liúput.

ukiut tatdlimat-arfinigdlit ingerdlane-ráne Ameríkame kujatdlerme indiáner-nik tokoraissarnerit silarssuarne tamamik tusámanekalerput. tokorainerit tamáko inuiangne ássigíngitsune taimajornartorsiutekartigíngitsune súniutekarsimáput pekatimik nakisimassaussut silarssuak tamákerdlugo atuekatiginigssänik pásingníkiartulernermik.

inuiait politíkíkut árkigssüssinerit tungaisigut angussakardluaréraluwartutdlúnít (pingártumik Canada, USA, Sverige) avdlatut ajornartumik misigissarsi-mavât árkigssuinerup tungágut sákukipatdlárdlutik. politíkíkut ingerdlatsissut tekníkíkutdlo akutsissússut angnertôrjugssuarnik pilerssárusiortarnermíkut nunanik pissugssauvfigissáinik pisússutái-

nigdlo tiguaiartuínartut pilerssárusiaitdlo nuname nálagaussut sokutigissait kisingajaisa túngavigalugit sananekardlutik. nunat inuvísa ingmíkörtükütártut sujulerssortaisa sokutigiartuínarpât politíkíkut angnertunerujartuínartumik okatdlítokarnigssá inuiagtut ikingnerussut pissugssauvfísa túngaviussut pivdlugit ajornartorsiutit silarssuak tamákerdlugo politíkíkut aperkutíngortíniardlugit.

inuiait silarssuarne kitdlerme nunane pisúne najugakartut (Ameríkame avangnardlerme Evrúpavdlo avang-nâne) sorssungnerup kingugdliup kingornagut ilíniartitauníkut misiligtgakarsimáput akisunársimakissamingnik. mérârkat nekitaralugit ilíniartitauníkut ôkátarekátársimáput, silarssuarne kitdlermiut periausiatut, sapíngisamik súkanerpámik ‘ilángutivingnigssak’ imalúnít ‘serngutivingnigssak’ anguniardlugo. canadamiup inuiait píssusínik ilisimatúp *Frank Vallee*-p Canadap íssigtortáne misigssugkane túngavigalugit nunakarfingme avatangíssit atuarfiuvdlo eriagítíniagkanik suju-nertarissanigdlo igdluatungáinarsior-tumik píssusekalersitsiniarnera mérkap evrúpamiutut píssusekángitsup sungiusi-massainut atássutekángitduínartutut ersserkigsausersimavai: „mérak uvdlât tamaisa siláinarssualiartáumut ikititdlugo minútit ardlakángitsut Canada-p kujasingnerussortáne atuarfít ardlánut ting-míssútaralaráine uvalíkutdlo taimatut Baker Lake-imut orkútardlugo atuarfingmine nunakarfingminilo avatângíssaisa ássigíngíssusiat uvdlumíkumit angnerúsángíkaluarpok.“³ taimatut ersser-

³ Frank Vallee: *Kabloona and Eskimo in the Central Keewatin*, s. 162, stenciltryk, Ottawa 1962.

kigsausínek Canadap íssigtortáináríngi-sánut túngassúvok inerartortitsinerdlo sákukitsumik okautigalugo torratdlatáu-nínerpát ilât erkartordlugo. ilíniartitsi-niarnérme ajornartörnek erserkigsiar-tuínartok malungniutekarsimavok inui-angne ikingnerussune ukiune kingugdler-ne politíke avkutigalugo ilíniartariakag-kanik avdlanik piumassakarníkut. polití-kíkut sujulerssortaussut inûsugtut amer-dlanerssaisa atuarfingne misilgainerit meriángunáinartut tamáko tamaisa avku-sârsimavait, kularnángilardlo tamáko inuiagtut ikingnerussut ingmíkut pissug-sauvfinik piumassakarnerup sákortusi-rtorneranik kingunekarsimassut.

Nâlagauvfít Pekatigít inuínartut pi-ssuggsautitauvfingnik okausekautigigalue isumakatigíssutigigalilo, ínersüssutau-ssaraluitdlo, ilâtigut silarssuarne sulissar-tokek pivdlugo kátuvfiup (ILO-p) autdlartitânik, atagluartut inuiagtut ikingnerussut silarssuak tamákerdlugo politíkíkut ingerdlatsinerme ukiut 1970-kut anguvigdlugit 'puigugaujuarsimá-put'. agdláme nâlagauvfingne nutaue-russune 'silarssuit pingajugssâne' inuiag-tut ikingnerussut nâlagauvfip iluane politíkíkut ingerdlatsinermik súnîniarsí-naunerme periarfigssakitdliortuarsimá-put.

FN-ip ingmíkôrtortaisa ilaisa iluáne nunat inuvísa iluángitsumik pinekarneri-nik ajornerussunik uparuartuiniartarnerit sujugdlít nunat píssaunekartut agtorne-kartut kunusârivdlune inerterinerinik kingunekartarsimáput okartunik kíkut-dlúnít avdlat 'nâlagauvfip atautsíp ilu-ané' sussagssakángitsut, agdlát nâlagauvfip iluane píssutsinik pissarpát inugta-kataussut ilaisa uvdluínarne pinekar-

nermingne inôkatigíngne pinekartune ínugtaokatáungitsutut nautsorssússaune-rat. ingassagtajárinerúngitdluínasaok okásavdlune inuiait tamáko nálagauvfiup iluane politíkíkut ingerdlatsinerme sug-ssarinékángitdluínartut. taimaingmat er-kordluínasaok inuiait tamáko táisavdlu-git periarfigssakitsut periarfigssakíner-ssáinik.

aperiumassokarsínáusaok: sôk atautsi-mêrssuarnigssame pilerssârutaussume ka-látdlinik ilaussokásava? kavdlunânut ínugtaokataussut kalátdlinik taigugkat sût nunat inuvísa inûnermingnut pigissa-mingnutdlúnít uvdlormít uvdlormut ig-dlersoriarfíggssakángitsunut ássigíssutigi-gamíkik?

aperkutinut táukúnga akíssutigisínaus-sáka naitsúnguángordlugit uküput:

sujugdlermiik: kalátdlit erserkigdlui-nartumik nunat inuvé ássigíssutekarfigait evrupamiutúngitsumik kulturekaramik inóriausekardlutigdlo. tamána isumakar-pok, silarssuarne kitdlermiut navsuiá-ssausiátut, kulturê silarssuarne kitdler-miut politíkíkut nâlagkersueriautsíkutdlo periausínut kátutitínekarsínáungitsut ilá-ngutitínekarsínáunatigdlo. kujanarniar-palúngínerulártumik okautigalugo: kul-turit avdlanertat tamarmik ingminer-mingne silarssuarne kitdlermiut inger-dlatseriausiánut píngitsailívdlutik nokit-sineránut agtumássusekángitdluínarput. silarssuarmime kitdlermiut nunarssúp angnerssâ tiguarsimavât tiguaiartorner-mingnilo inóriautsit avdlaussut tûsintilip-pagssuit nápítakatik akueríngitdluínar-dlugit, ilíniarfíginíángitdluínardlugit pâ-sissakangârfíginíarsimanagítidlo. tiguai-artuârsimanerup tamatuma alianarner-pârtarigunarpâ inóriautsinut tamákunú-

nga ingminut nāmagisimârpasigsumik píssusekardlune tagpítndlorsimanerssuak. sút kíkutdlo tamarmik nálagkersueriautsimut pissariussumut píssusilersornermutdlo tamatumúnga atassumut nákainartariakartarsimáput.

sôruname uvdlumíkut Kalâtdlit-nunâne ajornartorsiorfingnut ingassagdluínartunut tokorainertalingnut nunat inuvísa avdlat atugáinut ássersünekángitdlat. ersserkigsumik pásinerdlungnekarsínáungitsumigdlo okautigalugo. Kalâtdlit-nunât pivdlugo okatdlínek nalínartok píngitsôrniardlugo, nunat inuvê untritiligpagssuit ássiginagit kalâtdlit inuiait nunasiaugatdlarnerup nalâne ulorianartorsiorfít ardaligssuit píngitsôrsínausimavait inuiánguit táuko nungutauvfigisínaussaralue. tamána piárinaitsôrnerúngilak. nunasiaugatdlarnerup, nunarssuarne sumíssutsip aningaussarsiorneruvdlo ingerdlasimancerata ineriantorsimanek tamána navsuaekatauvfigisínauvát.

pítsúngoriartornekaraluartok, nápanelanekarneruleraluartok, politíkikutdlo píssugssáussusserússinekaraluartok nunasiaugatdlarnerup nalâne, táingitsôrtariakângilak niuvernerup tungânit nunap avdliunut tamanut atütumik matorkatitauerata igdlersuisimanera. taimailivdlune nangminerssordlutik iluanârnialugtut sokutigtaitsut píainiáiartutdlo nunap inuvínik ajokusérugssuarsínaunerat píngitsôrtínekarsimangmat.

navsuaiaut pingárnerulârunartok tássauvok kalâtdlit nunât nunarssuarne najugkat ekiterfiunerussut avatânîngmat píssutsimigut kangaunerussok nunasiakarniat aggianiarnermingnut píssutigisi-naussaraluinik akornusívdlune. táuna avatânîssutsíkut igdlersornek píngorpok

nunarssuarne sumíssutsíkut avatânîssussermik píssutekáinángitsumik píssutigine-ruvdlugule takornartat nangningnek sokutigissarpiamingnit Kalâtdlit-nunât pít-sûngâtsiartutut issigissáinarmássuk.

tamákule igdlersorfiusínaussut pêrsí-kiartuárnekarsimáput. Kalâtdlit-nunât sorssungnerssúp kingugdliup kingorna nutarterinerme angmarnekarsimavok, „ajortortai ajúngitsortailo ilángutdligit“. kalâtdlit inuiait nalingína „unangmigdlersínaussúngortínekarsimáput“, tamatumane kavsgsúnguit erkarsautigíngikáine kalâtdlit píssusiat maligdlugo ingerdlánékángitsumik.

inuiait ilüngarmik pâsiartulersimavât unangmigdlersumik periausekarnermik periautsimigdlo avdlanertanik avdlanik nápitsinek evrûpamiutut kulturekángitsut akornáne agdliartorsimagáine píssusekaránilo ajutôrtitsissartok. inernere agdlautiginekardlutigdlo navsuiarnekáttârnikôrermata erkartorkísavdlugit píssariakângilak.

silarssuarne sulivfigssuakarnerup súkanerujartufinartumik augtitagssanik píssariakartitsineratigut avatânîssutsíkut igdlersornek tainekarépok. Kalâtdlit-nunât augtitagssanik píainermut „úliasiornialugtunutdlo“ angmavok. Sverigime sámít USA-milo Canadamilo indiánerit kalâtdlit inuiait ilíniartísínauvait tunissagssiorniardlune aningaussarsiornerup imakângíssusanik agdlát nunap píssusianut nalerkútungorsarnerit – inuiait napaniutigissait – akiginekarsínaungmata, aningaussanik „taorsernekarsínaungmata“. tamákua túngavigalugit ukiune kingugdlerpâne inuiait kalâtdlit nunat inuvínik avdlanik sokutigissakakatigingnigfê ersserkigsiartuínarsimáput.

kalâtdlítáok autdlartitait ataутsimér-
ssuarnigssamut pilerssârutiginekartumut
iluakusísínaorujugssüput. uvane erkar-
sautigineruvara nangminérnerulernigssa-
mik udvalgip suliak autdlartísímassâ.
imaraime kalâtdlit nangmingnek akugti-
lernigssamingnut periarfigssait neriuar-
dluartut. neriuasaugut ineriartornek
táuna kingunekarumârtok inuit kivfáu-
ngíssusekaleriartorneránik pivdluarneru-
lersitsiniardlune politíkiusímassup pitsau-
nerpaugalûvdlünít itigagâník.

agdlautigissaak una agdlangnekarpok
pâsisimavdluardlugo „kalâtdlit ajornar-
torsiutait“ pilersínekartartut píssutsinit
inuiakatigínguit táukua avatânit pilersar-
tut, ingmíkúalugtortáranguatigdlo tiki-
vigdlugit ajornartorsiutit nunat inuvísa
avdlat uvdlumíkut ajornartorsiutait ássi-
gíssutekarfigait.

atautsimêrssuarnerme okatdlisigssatut
piarêrsautigísavdlugit piükúnarnerussut

Kalâtdlit-nunânut túngatitdlugit imatut
ekîkarnekarsínáuput :

a) kulturip inôriautsivdlo igdlersorne-karnigssânik pisínautitauvfît,

b) uvdlumíkut kavdlunât aningaussatigut periarfigigsârnerunerata ajornartorsiortitsinera. aulisagkat nungutitaoriatârsinaunerat. nunane avdlamiut aningaussatigut píssaunekartut nunap iluane pisússutinik píaisínautitaunerat.

naggatâgut nunat inuvê mardlokiussaussumik suliagssakarput, sujugdlermiq nunap píssusianut nalerkútungorsarsimarnertik túngaviussok igdlersúsavdlugo, áipâtigutdlo nunat najugarissamik iluáne pisüssutinut pissugssauvfitik akuerine-karsínautíniardlugin.

nalekartitanik tainekartunik ulorianartorsiotitsinek nutâjungilak. silarssuitdlesisamagssâta silarssuak tamákerdlugobilungersornera aitsât autdlartilârpok. pissariakarêkigamime !

Læserne _____ og _____ Redaktionen

Næste nummer af tidsskriftet GRØNLAND udkommer i september. Redaktionsudvalget beklager at måtte meddele, at 10-årsregistret for tidsskriftet GRØNLAND ikke, som meddelt på generalforsamlingen, har kunnet færdiggøres i maj. Registret vil være færdigt i løbet af efteråret.